

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία

διάγραμμα ύλης

1. Πρόλογος	196
2. Σύσταση Ευρωπαϊκής Εταιρείας	197
3. Μεταφορά έδρας Ευρωπαϊκής Εταιρείας	200
4. Ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης	201
5. Ο ρόλος των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία	203
6. Πρακτικά ζητήματα	205
7. Επίλογος	208

► 1. Πρόλογος

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία (*Societas Europaea/SE*) αποτέλεσε για πολλά χρόνια αντικείμενο συζήτησης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τη μεταρρύθμιση του εταιρικού δικαίου προς μια πιο ευρωπαϊκή κατεύθυνση. Οι συζητήσεις αυτές οδήγησαν στην υιοθέτηση του Κανονισμού 2157/2001 για το Καταστατικό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας (ο Κανονισμός) και της Οδηγίας 2001/86 για τη συμπλήρωση του Καταστατικού της Ευρωπαϊκής Εταιρείας όσον αφορά τον ρόλο των εργαζομένων (η Οδηγία).

Ο στόχος της νέας εταιρικής μορφής είναι να επιτρέπεται στις εταιρείες που έχουν συσταθεί, σύμφωνα με το δίκαιο διαφορετικών κρατών-μελών, να συγχωνεύονται ή να δημιουργούν εταιρείες χαρτοφυλακίου και συγχρόνως για να επιτραπεί σε εταιρείες και άλλα νομικά πρόσωπα που ασκούν οικονομική δραστηριότητα και υπάγονται στο δίκαιο διαφορετικών κρατών-μελών να ιδρύουν κοινές θυγατρικές.

Το βασικότερο πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, που την καθιστά και ιδιαίτερα ελκυστική, είναι ότι δύναται να μεταφέρει οποτεδήποτε την έδρα της σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ χωρίς καμία συνέπεια για την υπόστασή της.

Ακόμα, η Ευρωπαϊκή Εταιρεία μπορεί να προσφέρει στις εταιρείες που τη συνιστούν σημαντικά επιχειρηματικά πλεονεκτήματα. Το διακριτικό SE δίπλα στην επωνυμία προσδίδει στο εταιρικό αυτό μόρφωμα μια ευρωπαϊκή διάσταση, γεγονός που μπορεί να αποδειχθεί πολύ προσοδοφόρο σε επίπεδο μάρκετινγκ και διαφήμισης της εταιρείας¹.

Στην Ελλάδα, ο Κανονισμός και η Οδηγία ενσωματώθηκαν στο εθνικό δίκαιο με τον Νόμο 3412/2005 «Πλαίσιο ρυθμίσεων για τη Σύσταση- Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εταιρείας»² και με το ΠΔ 91/2006 «Για το ρόλο των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία»³. Ωστόσο-

¹ CMS, *The European Company Societas Europaea*, September 2008, p.6

² ΦΕΚ Α 276/04.11.2005

³ ΦΕΚ Α 92/04.05.2006

σο, πρέπει να τονιστεί ότι η ανάγνωση του Κανονισμού και της Οδηγίας δεν επαρκεί για να σχηματιστεί πλήρης εικόνα της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας λόγω της στενής σύνδεσης και εξάρτησης των εν λόγω διατάξεων με το εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών, καθότι και ο Κανονισμός αλλά και η Οδηγία παραπέμπουν σε πολλά σημεία στο εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών όπου εδρεύει η Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Το γεγονός αυτό καθιστά την Ευρωπαϊκή Εταιρεία ένα υβρίδιο μεταξύ εθνικής και Ευρωπαϊκής Εταιρείας⁴.

2. Σύσταση Ευρωπαϊκής Εταιρείας

Η σύσταση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας διέπεται από τη νομοθεσία περί ανωνύμων εταιρειών του κράτους της καταστατικής έδρας. Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία δεν είναι μια άμεσα διαθέσιμη εταιρική μορφή, καθότι δεν μπορεί να ιδρυθεί εξ αρχής (ex nihilo) από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις που επιθυμούν να εξαπλώσουν τις δραστηριότητές τους σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να έχουν την καταστατική τους έδρα και την κεντρική τους διοίκηση σε κράτος-μέλος της ΕΕ. Οι τρόποι σύστασης μιας Ευρωπαϊκής Εταιρείας αναφέρονται περιοριστικά στα νομοθετικά κείμενα (numerus clausus) και είναι οι εξής τέσσερις:

2.1. Μετατροπή ανώνυμης εταιρείας σε Ευρωπαϊκή Εταιρεία

«Ανώνυμη εταιρεία που έχει συσταθεί σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους και έχει την καταστατική της έδρα και την κεντρική της διοίκηση στην Κοινότητα, μπορεί να μετατραπεί σε Ευρωπαϊκή Εταιρεία, εφόσον έχει τουλάχιστον από διετίας θυγατρική υπαγόμενη στο δίκαιο άλλου κράτους μέλους.»⁵ Συνεπώς, η σύσταση Ευρωπαϊκής Εταιρείας με μετατροπή δεν συνεπάγεται ούτε τη λύση της υφιστάμενης εταιρείας, ούτε τη σύσταση νέας, αλλά τη συνέχιση της μετατρεπόμενης εταιρείας με τη μορφή της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Προκειμένου ανώνυμη εταιρεία να μετατραπεί σε Ευρωπαϊκή Εταιρεία πρέπει να τηρηθεί η ακόλουθη διαδικασία⁶:

- (i) Το διευθυντικό ή διοικητικό όργανο της υπό μετατροπή εταιρείας καταρτίζει σχέδιο μετατροπής και έκθεση που επεξηγεί και αιτιολογεί τις νομικές και οικονομικές πλευρές της μετατροπής και αναφέρει τις συνέπειες που αυτή θα έχει για τους μετόχους και τους εργαζόμενους.
- (ii) Το ανωτέρω σχέδιο μετατροπής δημοσιεύεται, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις δημοσιότητας κάθε κράτους-μέλους. Συνεπώς, όσον αφορά την Ελλάδα, το σχέδιο δημοσιεύεται σύμφωνα με το άρθρο 7B του Κ.Ν. 2190/1920 στο οικείο μητρώο ανωνύμων εταιρειών και στο τεύχος ΑΕ & ΕΠΕ της Εφημερίδας της Κυβέρνησης, ένα τουλάχιστον μήνα πριν από τη Γενική Συνέλευση που θα αποφανθεί σχετικά με τη μετατροπή.
- (iii) Στη συνέχεια, και πριν από τη Γενική Συνέλευση, ένας ή περισσότεροι ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, που διορίζονται ή εγκρίνονται από δικαστική ή διοικητική

⁴ Noelle Lenoir, *The Societas Europaea (SE) in Europe, A promising start and an option with good prospects*, Utrecht Law Review, Volume 4, Issue 1 (March) 2008

⁵ Άρθρο 2 παρ. 4 Κανονισμού

⁶ Άρθρο 37 Κανονισμού

αρχή του κράτους όπου υπάγεται η μετατρεπόμενη εταιρεία, πιστοποιούν την ύπαρξη περιουσιακών στοιχείων αξίας τουλάχιστον ίσης προς το κεφάλαιο⁷ της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, πλέον των αποθεματικών που δεν επιτρέπεται να διανεμηθούν σύμφωνα με τον νόμο ή το καταστατικό.

- (iv) Η Γενική Συνέλευση της εταιρείας πρέπει να εγκρίνει το σχέδιο μετατροπής καθώς και το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Ο Κανονισμός προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη μπορούν να θέσουν ως προϋπόθεση της μετατροπής τη θετική ψήφο της ειδικής πλειοψηφίας ή την ομοφωνία των μελών του οργάνου της μετατρεπόμενης εταιρείας, στο πλαίσιο του οποίου οργανώνεται η συμμετοχή των εργαζομένων.

2.2. Σύσταση Ευρωπαϊκής Εταιρείας διά συγχωνεύσεως

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία δύναται να προέλθει από συγχώνευση ανωνύμων εταιρειών, εφόσον δύο τουλάχιστον από αυτές διέπονται από το δίκαιο διαφορετικών κρατών-μελών. Συνεπώς πρόκειται για μια δυνατότητα διασυννοριακής συγχώνευσης. Η συγχώνευση μπορεί να ολοκληρωθεί είτε με τη διαδικασία της απορροφήσεως είτε με τη διαδικασία της συγχωνεύσεως διά συστάσεως νέας εταιρείας.

Ειδικότερα:

- (i) Τα διευθυντικά ή διοικητικά όργανα των συγχωνευόμενων εταιρειών καταρτίζουν σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης. Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει την επωνυμία και την καταστατική έδρα των συγχωνευόμενων εταιρειών, καθώς και την επωνυμία και την έδρα που προτείνεται για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Ακόμα, το σχέδιο περιλαμβάνει τη σχέση ανταλλαγής των μετοχών και το ύψος οποιασδήποτε αντιστάθμισης, τον τρόπο περιέλευσης των μετοχών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας στους μετόχους, την ημερομηνία από την οποία οι μετοχές αυτές παρέχουν δικαίωμα συμμετοχής στα κέρδη, την ημερομηνία από την οποία οι πράξεις των συγχωνευόμενων εταιρειών θεωρούνται λογιστικώς ως τελούμενες για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας καθώς και τα δικαιώματα που διασφαλίζει η Ευρωπαϊκή Εταιρεία στους μετόχους⁸.
- (ii) Το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης υποβάλλεται στις προαναφερόμενες διατυπώσεις δημοσιότητας του Άρθρου 7B του Κ.Ν. 2190/1920.
- (iii) Στη συνέχεια, η Γενική Συνέλευση κάθε εταιρείας πρέπει να εγκρίνει το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης. Είναι δυνατόν οι Γενικές Συνελεύσεις των εταιρειών να επιφυλαχθούν του δικαιώματος να εξαρτήσουν την καταχώρηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας στο κεντρικό μητρώο από τη ρητή εκ μέρους τους έγκριση των ρυθμίσεων που αποφασίστηκαν.

Ός προς το ισχύον δίκαιο, πρέπει να τονιστεί ότι το δίκαιο του κράτους-μέλους, στο οποίο υπάγεται καθεμία από τις συγχωνευόμενες εταιρείες εξακολουθεί να ισχύει ως προς την προστασία των συμφερόντων των πιστωτών των εταιρειών, των κατόχων ομολογιών και των κομιστών άλλων τίτλων, πλην των μετοχών που παρέχουν ειδικά δικαιώματα εντός των εταιρειών.

⁷ Ελάχιστο κεφάλαιο ύψους 120.000 Ευρώ

⁸ Άρθρο 20 παρ. 1 Κανονισμός 2157/2001

Σύμφωνα με τον Κανονισμό, είναι απαραίτητο να εκδοθεί σε κάθε ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος πιστοποιητικό, με το οποίο να βεβαιώνεται ότι έχουν εκτελεστεί οι πράξεις και οι διατυπώσεις που προηγούνται της συγχώνευσης. Η συγχώνευση υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας, ο οποίος ασκείται από δικαστήριο, συμβολαιογράφο ή άλλη αρμόδια αρχή στο κράτος-μέλος της μελλοντικής καταστατικής έδρας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Η συγχώνευση δι' απορροφήσεως έχει τα κατωτέρω αποτελέσματα:

- (i) Καθολική μεταβίβαση του συνόλου του ενεργητικού και του παθητικού της περιουσίας καθεμίας από τις απορροφούμενες εταιρείες στην απορροφούσα.
- (ii) Οι μέτοχοι των απορροφούμενων εταιρειών καθίστανται μέτοχοι της απορροφούσας εταιρείας.
- (iii) Η απορροφούμενη εταιρεία λύεται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση.
- (iv) Η απορροφούσα εταιρεία λαμβάνει τη μορφή Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Η συγχώνευση δι' συστάσεως νέας εταιρείας έχει τα κάτωθι αποτελέσματα:

- (i) Καθολική μεταβίβαση στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία του συνόλου της περιουσίας των συγχωνευομένων εταιρειών.
- (ii) Οι μέτοχοι των συγχωνευομένων καθίστανται μέτοχοι της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.
- (iii) Οι συγχωνευόμενες εταιρείες λύνονται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση.

Σημειώνεται ότι ο Κανονισμός δεν παίρνει θέση στο ζήτημα αν η μη δίκαιη σχέση ανταλλαγής επιφέρει ακυρότητα της συγχώνευσης ή γεννά δικαίωμα αποζημίωσης. Αν όμως, κατά το δίκαιο του κράτους-μέλους της έδρας μια εκ των συγχωνευόμενων εταιρειών συμβαίνει το δεύτερο, η κίνηση διαδικασίας αποζημίωσης είναι εφικτή, μόνο αν δεν προβάλλονται αντιρρήσεις από τις άλλες συγχωνευόμενες εταιρείες που βρίσκονται σε κράτη-μέλη, το δίκαιο των οποίων δεν προβλέπει παρόμοια διαδικασία.

2.3. Σύσταση Ευρωπαϊκής Εταιρείας χαρτοφυλακίου (Holding SE)

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία δύναται να ιδρυθεί ως μητρική εταιρεία με πρωτοβουλία κοινοτικών ανώνυμων εταιρειών ή εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (επισημειωμένες). Προϋπόθεση σύστασης Holding SE είναι ότι δύο τουλάχιστον από τις εταιρείες αυτές διέπονται από το δίκαιο διαφορετικών κρατών-μελών ή ότι τουλάχιστον από διετίας έχουν θυγατρική εταιρεία υπαγόμενη στο δίκαιο άλλου κράτους-μέλους ή υποκατάστημα εγκατεστημένο σε άλλο κράτος-μέλος⁹.

Ο τρόπος αυτός δεν ρυθμίζεται από το ελληνικό δίκαιο και συνίσταται σε πρόσκληση προς τους μετόχους των ενδιαφερόμενων εταιρειών να εισφέρουν τις μετοχές τους σε νεοϊδρυθείσα εταιρεία, την Ευρωπαϊκή Εταιρεία Χαρτοφυλακίου. Οι εταιρείες που ιδρύουν την Ευρωπαϊκή Εταιρεία εξακολουθούν να υφίστανται και μετατρέπονται σε θυγατρικές αυτής.

2.4. Σύσταση θυγατρικής Ευρωπαϊκής Εταιρείας

Εταιρείες, καθώς και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου τα οποία έχουν συσταθεί δυνάμει της νομοθεσίας κράτους-μέλους και έχουν την καταστατική έδρα τους και την κεντρική τους διοίκηση στην ΕΕ, μπορούν να συστήσουν θυγατρική Ευρωπαϊκή Εταιρεία, εφόσον τουλάχιστον δύο από αυτές διέπονται από το δίκαιο διαφορετικών κρατών-

⁹ Άρθρο 2 παρ. 2 Κανονισμού

μελών ή έχουν συστήσει, τουλάχιστον από διετίας, θυγατρική εταιρεία υπαγόμενη στο δικαιο άλλο κράτους-μέλους ή υποκατάστημα εγκατεστημένο σε άλλο κράτος-μέλος¹⁰.

Η σύσταση θυγατρικής αποτελεί τον απλούστερο τρόπο σύστασης Ευρωπαϊκής Εταιρείας και ο Κανονισμός δεν περιέχει ειδικότερες ρυθμίσεις ως προς αυτή τη διαδικασία σύστασης.

Τέλος, παρότι δεν αναφέρεται ρητά στον Κανονισμό, σημειώνεται ότι υπάρχει η δυνατότητα ίδρυσης Ευρωπαϊκής Εταιρείας από άλλη Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Συνεπώς, άπαξ και ιδρυθεί Ευρωπαϊκή Εταιρεία, μπορεί πλέον η ίδια να ιδρύει μονομετοχική θυγατρική Ευρωπαϊκή Εταιρεία χωρίς να περιορίζεται από τους *numerus clausus* τρόπους σύστασης¹¹.

3. Μεταφορά έδρας Ευρωπαϊκής Εταιρείας

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία έχει την καταστατική της έδρα πάντοτε σε κράτος-μέλος της ΕΕ, στο ίδιο κράτος-μέλος με την κεντρική της διοίκηση¹². σύμφωνα με τη θεωρία της πραγματικής έδρας¹³ την οποία υιοθετεί ο Κανονισμός. Η ειδοποιός διαφορά της Ευρωπαϊκής Εταιρείας σε σχέση με άλλα ελληνικά εταιρικά μορφώματα είναι ότι η καταστατική έδρα της μπορεί να μεταφερθεί σε άλλο κράτος-μέλος, χωρίς η μεταφορά αυτή να συνεπάγεται λύση της εταιρείας ή δημιουργία νέου νομικού προσώπου.

Για να ολοκληρωθεί η μεταφορά της καταστατικής έδρας πρέπει να καταρτιστεί σχέδιο μεταφοράς το οποίο δημοσιεύεται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους της έδρας προ της μεταφοράς. Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις συνέπειες της μεταφοράς για τους εργαζόμενους, το χρονοδιάγραμμα μέσα στο οποίο προτείνεται να ολοκληρωθεί η μεταφορά, αλλά και τα δικαιώματα που προβλέπονται για την προστασία των μετόχων και των πιστωτών. Το διευθυντικό ή διοικητικό όργανο διεύθυνσης ή διοίκησης της εταιρείας καταρτίζει έκθεση στην οποία αιτιολογούνται οι νομικές και οικονομικές πτυχές της μεταφοράς. Η απόφαση περί μεταφοράς της έδρας δεν λαμβάνεται εάν δεν παρέλθουν δύο μήνες από την υποβολή σε δημοσιότητα του εν λόγω σχεδίου. Για την καλύτερη διασφάλιση των πιστωτών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, η τελευταία οφείλει να αποδείξει ότι σε σχέση με τις υποχρεώσεις που γεννήθηκαν πριν από τη δημοσίευση της πρότασης μεταφοράς, τα συμφέροντα των πιστωτών προστατεύονται επαρκώς, για παράδειγμα, σε περίπτωση κατά την οποία το νέο εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο παρέχει ίδιο ή μειωμένο βαθμό προστασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της μεταφοράς είναι η έκδοση πιστοποιητικού από την αρμόδια αρχή του κράτους-μέλος προ της μεταφοράς της έδρας.

Η καταχώριση από την αρμόδια αρχή της νέας καταστατικής έδρας ολοκληρώνεται μόνο με την προσκόμιση του ως άνω πιστοποιητικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κανονισμός¹⁴ δίδει τη δυνατότητα στο κράτος της έδρας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας να αντιταχθεί στη μεταφορά εντός διμήνου από τη δημοσίευση του σχεδίου μεταφοράς για λόγους δημοσίου συμ-

¹⁰ Άρθρο 2 παρ. 3 Κανονισμού

¹¹ Περάκης, «Ο Κανονισμός 2157/2001 για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία – Η αμφίβολη λύση ενός παλιού προβλήματος», ΔΙΕΕ, 5/2003 σελ. 493.

¹² Ως κεντρική διοίκηση ορίζεται ο τόπος όπου κατά κύριο λόγο ασκείται η δραστηριότητα των διευθυνόντων οργάνων της εταιρείας

¹³ Κατά την α) θεωρία της πραγματικής έδρας, το δίκαιο που διέπει την ίδρυση και λειτουργία εταιρείας είναι το δίκαιο όπου ασκείται η κεντρική της διοίκηση, ενώ β) κατά την θεωρία της καταστατικής έδρας, ισχύουν είναι το δίκαιο του κράτους μέλους όπου η εταιρεία έχει την καταστατική της έδρα.

¹⁴ Άρθρο 8 παρ. 14 Κανονισμού

φέροντος, ήτοι για λόγους φορολογικούς, ασφάλειας και εθνικής άμυνας¹⁵. Ωστόσο, ο νόμος δεν ενσωμάτωσε τη διάταξη αυτή, συνεπώς η μεταφορά της έδρας από την Ελλάδα δεν μπορεί να παρεμποδιστεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Οι ανωτέρω διατυπώσεις στοχεύουν στην προστασία των πιστωτών, των μετόχων μειοψηφίας και των εργαζομένων στην εταιρεία. Για την προστασία των ανωτέρω, άλλωστε, η μεταφορά έδρας σε άλλο κράτος-μέλος δεν επιτρέπεται ως προς άλλες εταιρικές μορφές σύμφωνα με το δίκαιο των κρατών-μελών, και εν τοις πράγμασι λειτουργεί μόνο με λύση και επανασύσταση των εταιρειών.

Συνεπώς η Ευρωπαϊκή Εταιρεία αποτελεί, εκτός από το πρώτο ευρωπαϊκό εταιρικό μόρφωμα, και ένα όχημα που προσφέρει στις εταιρείες τη δυνατότητα να μεταφέρουν την έδρα τους σε άλλο κράτος-μέλος εντός της ΕΕ.

4. Ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία διαθέτει τα ακόλουθα εταιρικά όργανα:

- (i) Γενική Συνέλευση των μετόχων,
- (ii) Είτε ένα εποπτικό και ένα διευθυντικό όργανο (δυσδικό σύστημα) είτε ένα διοικητικό όργανο (μονιστικό σύστημα), όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κανονισμό.

Συνεπώς, ο Κανονισμός προσφέρει το δικαίωμα επιλογής μεταξύ δύο συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης. Η ευρωπαϊκή διάσταση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας καθιστά απαραίτητη αυτή την επιλογή προκειμένου να είναι εύκολο στα κράτη-μέλη να την εφαρμόσουν, καθώς σε άλλες χώρες εφαρμόζεται το μονιστικό σύστημα (Ελλάδα, Αγγλία) και σε άλλες το δυσδικό σύστημα (Γερμανία). Συνεπώς, πριν από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, οι ιδρυτές είναι ελεύθεροι να επιλέξουν το μόρφωμα εταιρικής διακυβέρνησης με το οποίο είναι περισσότερο εξοικειωμένοι, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο εθνικό τους δίκαιο.

Κατά το δυσδικό σύστημα¹⁶, λειτουργεί στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία ένα διευθυντικό όργανο που ασκεί τη διοίκηση και ένα εποπτικό που ελέγχει τη διοίκηση που ασκείται από το διευθυντικό. Τα μέλη του διευθυντικού οργάνου διορίζονται και ανακαλούνται από το εποπτικό όργανο, ενώ του τελευταίου από τη Γενική Συνέλευση. Ο Κανονισμός απαγορεύει την ταυτόχρονη συμμετοχή μελών και στα δύο όργανα. Το διευθυντικό όργανο έχει υποχρέωση να ενημερώνει το εποπτικό τουλάχιστον ανά τρίμηνο για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων και να κοινοποιεί σ' αυτό κάθε πληροφορία για ζητήματα τα οποία ίσως έχουν επιπτώσεις στην πορεία της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Κατά το μονιστικό σύστημα¹⁷, λειτουργεί στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία ένα μόνο διοικητικό όργανο, διοριζόμενο από τη Γενική Συνέλευση. Το διοικητικό όργανο συνέρχεται τουλάχιστον κάθε τρεις μήνες με τη συχνότητα που ορίζει το καταστατικό, προκειμένου να αποφανθεί για την πορεία των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Εταιρείας και τις προοπτικές εξέλιξής της. Σημειώνεται ότι ο Κανονισμός δεν περιέχει διατάξεις για τη διάκριση των μελών του διοικητικού οργάνου σε εκτελεστικά και μη¹⁸.

¹⁵ Ευάγγελος Περάκης, Η «Ελληνική» Ευρωπαϊκή Εταιρεία, Σειρά Μελετών Δικαίου Επιχειρήσεων και εταιριών, Νομική Βιβλιοθήκη 2006, σελ. 51

¹⁶ Άρθρα 38-42 Κανονισμού

¹⁷ Άρθρα 43-45 Κανονισμού

¹⁸ Περάκης, «Ο Κανονισμός 2157/2001 για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία – Η αμφίβολη λύση ενός παλιού προβλήματος», ΔΙΕΕ, 5/2003 σελ. 493.

Ο Κανονισμός παρέχει σημαντική ευχέρεια στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία να αυτορυθμίσει πολλά ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης στο καταστατικό της, όπως τον ακριβή αριθμό των μελών των οργάνων, τους κανόνες ανάδειξης και καθορισμού των μελών ή τη διάρκεια της θητείας αυτών. Ακόμα, σε περίπτωση κατά την οποία σε ένα κράτος-μέλος δεν υπάρχουν διατάξεις για το δυαδικό ή το μονιστικό σύστημα, το κράτος-μέλος μπορεί να θεσπίσει ειδικούς κανόνες για τις ευρωπαϊκές εταιρείες.

Ο Κανονισμός θέτει περιορισμούς ως προς το ποια πρόσωπα μπορούν να είναι μέλη διοικητικού ή διευθυντικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Ωστόσο, οι περιορισμοί αυτοί παραπέμπουν στο εθνικό δίκαιο περί ανωνύμων εταιρειών των κρατών-μελών όπου εδρεύει η Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Ειδικότερα, ο Κανονισμός προβλέπει ότι δεν μπορούν να είναι μέλη οργάνου της Ευρωπαϊκής Εταιρείας πρόσωπα τα οποία δεν μπορούν να συμμετέχουν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους της έδρας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας στο αντίστοιχο όργανο ανώνυμης εταιρείας που διέπεται από το δίκαιο του εν λόγω κράτους-μέλους. Συνεπώς, το εθνικό δίκαιο του κράτους-μέλους στο οποίο εδρεύει η Ευρωπαϊκή Εταιρεία καθορίζει τους περιορισμούς συμμετοχής προσώπων στα όργανά της.

Το ανώτατο όργανο της Ευρωπαϊκής Εταιρείας είναι η Γενική Συνέλευση. Η Γενική Συνέλευση συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά κατά ημερολογιακό έτος εντός έξι μηνών από το κλείσιμο της εταιρικής χρήσης. Την Γενική Συνέλευση μπορούν να συγκαλέσουν το διευθυντικό ή εποπτικό ή διοικητικό όργανο, αλλά και μέτοχοι που κατέχουν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου. Ως προς τα θέματα της Γενικής Συνέλευσης, ο Κανονισμός παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο, είτε το ήδη υπάρχον που αφορά τις ανώνυμες εταιρείες (ως προς τη σύγκληση και διεξαγωγή της Γενικής Συνέλευσης), είτε εκείνο που πρόκειται να τεθεί σε ισχύ ειδικά για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Οι συχνές παραπομπές στο εθνικό δίκαιο, ακόμη και για ζητήματα που ρυθμίζει ευθέως ο Κανονισμός, καθιστούν τη ρύθμιση ιδιαίτερα πολύπλοκη.

5. Ο ρόλος των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία

Η Οδηγία ρυθμίζει το ειδικότερο θέμα της συμμετοχής των εργαζομένων στην σύσταση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εταιρείας που εντοπίζεται σε τρία σημεία: ενημέρωση, διαβούλευση και συμμετοχή.

- (i) Ενημέρωση: νοείται η ενημέρωση του οργάνου εκπροσώπησης των εργαζομένων από το αρμόδιο όργανο της Ευρωπαϊκής Εταιρείας για ζητήματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Εταιρεία και οποιαδήποτε από τις θυγατρικές ή τις εγκαταστάσεις της που εδρεύουν σε άλλο κράτος-μέλος ή για τα ζητήματα τα οποία υπερβαίνουν τις εξουσίες των οργάνων λήψης αποφάσεων σε ένα και μόνο κράτος-μέλος ή για ζητήματα που υπερβαίνουν τις εξουσίες των οργάνων λήψης αποφάσεων σε ένα και μόνο κράτος-μέλος, σε χρόνο, με τρόπο και με περιεχόμενο που επιτρέπει στους εκπροσώπους των εργαζομένων να εκτιμήσουν σε βάθος τις τυχόν συνέπειες και, όταν ενδείκνυται, να προετοιμάσουν διαβουλεύσεις με το αρμόδιο όργανο της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.¹⁹
- (ii) Διαβούλευση: νοείται η καθιέρωση διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ του

¹⁹ Άρθρο 2 παρ. θ Οδηγίας

οργάνου εκπροσώπησης των εργαζομένων και του αρμόδιου οργάνου της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, σε χρόνο, με τρόπο και με περιεχόμενο που να επιτρέπει στους εκπροσώπους να διατυπώσουν γνώμη, βάσει της ενημέρωσης που τους παρέχεται για μέτρα που μελετά το αρμόδιο όργανο που μπορούν να ληφθούν υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός της Ευρωπαϊκής Εταιρείας²⁰.

- (iii) Συμμετοχή: νοείται η επιρροή του οργάνου εκπροσώπησης των εργαζομένων ή/και των εκπροσώπων τους στις υποθέσεις της εταιρείας μέσω του δικαιώματος να εκλέγουν ή να διορίζουν ορισμένα από τα μέλη του εποπτικού ή διοικητικού οργάνου της εταιρείας ή του δικαιώματος να εισηγούνται ή/και να απορρίπτουν το διορισμό ορισμένων ή όλων των μελών του εποπτικού ή διοικητικού οργάνου της εταιρείας²¹. Στο σημείο 6 του Προοιμίου της Οδηγίας, ορίζεται ότι «διαδικασίες διεθνικής ενημέρωσης και διαβούλευσης πρέπει να διασφαλιστούν σε όλες τις περιπτώσεις σύστασης Ευρωπαϊκής Εταιρείας.». Από τη διατύπωση αυτή συνάγεται ότι, αντίθετα με τη συμμετοχή, οι διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης είναι υποχρεωτικές για όλες τις ευρωπαϊκές εταιρείες. Η συμμετοχή, καθότι δεν υπήρχε ως προς αυτή προηγούμενο στο ευρωπαϊκό δίκαιο, αποτέλεσε σημείο τριβής στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Η λύση που επικράτησε ήταν στη βάση της αρχής «πριν και μετά»²², δηλαδή η σύσταση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας δεν μπορεί να επιφέρει μείωση ή κατάργηση κεκτημένων δικαιωμάτων των εργαζομένων. Συνεπώς, η συμμετοχή των εργαζομένων είναι υποχρεωτική μόνον όταν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο της καταστατικής έδρας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Σκοπός της Οδηγίας δεν είναι η ρύθμιση ενός ομοιόμορφου τρόπου συμμετοχής των εργαζομένων, αλλά η διασφάλιση ότι η σύσταση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας δεν θα έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση κεκτημένων δικαιωμάτων των εργαζομένων. Ο σκοπός αυτός συνάγεται και από το κείμενο της Οδηγίας, στο οποίο αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Για να προωθηθούν οι κοινωνικοί στόχοι της Κοινότητας, πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις, ιδίως στον τομέα του ρόλου των εργαζομένων, με στόχο να διασφαλισθεί ότι η σύσταση μιας Ευρωπαϊκής Εταιρείας δεν επιφέρει την κατάργηση ή τη μείωση της κρατούσας πρακτικής ως προς τον ρόλο των εργαζομένων στα πλαίσια των εταιρειών που συμμετέχουν στην σύσταση μιας Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Ο στόχος αυτός θα πρέπει να επιδιωχθεί μέσω τη θέσπισης συνόλου κανόνων στον τομέα αυτό, οι οποίοι θα συμπληρώνουν τις διατάξεις του Κανονισμού.»

Άλλωστε, όπως αναφέρεται και στο κείμενο της Οδηγίας, η μεγάλη ποικιλομορφία των κανόνων και των πρακτικών στα κράτη-μέλη όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο οι εργαζόμενοι συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων, δεν επιτρέπει τη θέσπιση ενός ενιαίου και μοναδικού προτύπου για τη συμμετοχή των εργαζομένων.

Κατά το στάδιο της σύστασης της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, ανεξαρτήτως τρόπου, συνίσταται μια ειδική διαπραγματευτική ομάδα που εκπροσωπεί τους εργαζόμενους των συμ-

²⁰ Άρθρο 2 παρ. ι Οδηγίας

²¹ Άρθρο 2 παρ. ια Οδηγίας

²² Γ. Αργυρού, «Προβληματισμοί σχετικά με το ρόλο των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία», Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών 7/2005, σελ. 763

μετεχουσών στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας εταιρειών²³. Για τον σκοπό των διαπραγματεύσεων, η ειδική διαπραγματευτική ομάδα μπορεί να ζητήσει τον διορισμό εμπειρογνομόνων της επιλογής της. Στη συνέχεια, διεξάγει διαπραγματεύσεις με τα διευθυντικά ή διοικητικά όργανα των συμμετεχουσών εταιρειών και, σε περίπτωση, που οι διαπραγματεύσεις ευδοκιμήσουν, συνάπτεται συμφωνία για τον ρόλο των εργαζομένων.

Προκειμένου να συναφθεί συμφωνία, η ειδική διαπραγματευτική ομάδα αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των μελών της, εφόσον η πλειοψηφία αυτή αντιστοιχεί και στην απόλυτη πλειοψηφία των εργαζομένων²⁴. Ωστόσο, αν πρόκειται με τη συμφωνία να μειωθούν τα δικαιώματα συμμετοχής για την απόφαση έγκρισης της συμφωνίας²⁵, απαιτείται πλειοψηφία των 2/3 των μελών της ειδικής διαπραγματευτικής ομάδας, εκπροσωπούσα τουλάχιστον 2/3 των εργαζομένων, περιλαμβανομένων των ψήφων των μελών που εκπροσωπούν τους εργαζόμενους που απασχολούνται σε δύο τουλάχιστον κράτη-μέλη²⁶. Η συμφωνία καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της, τη σύνθεση, τον αριθμό των μελών και την κατανομή των εδρών του οργάνου για την ενημέρωση και διαβούλευση των εργαζομένων, τις αρμοδιότητές του, τη συχνότητα των συνεδριάσεων του οργάνου, τους οικονομικούς του πόρους και την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας. Εφαρμοστέο δίκαιο στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων είναι αυτό της καταστατικής έδρας της Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Η διαπραγματευτική ομάδα μπορεί να αποφασίσει να μην αρχίσει διαπραγματεύσεις ή να περατώσει τις διαπραγματεύσεις που έχουν ήδη αρχίσει και να βασιστεί στις διατάξεις περί ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους που ισχύουν στα κράτη-μέλη όπου η Ευρωπαϊκή Εταιρεία απασχολεί εργαζόμενους.

Στο Παράρτημα της Οδηγίας περιέχονται οι διατάξεις αναφοράς. Οι διατάξεις αυτές στο Τμήμα 1 ρυθμίζουν τη σύνθεση του οργάνου εκπροσώπησης των εργαζομένων, τον τρόπο εκλογής και τη λειτουργία του. Στο Τμήμα 2 ρυθμίζονται η ενημέρωση και η διαβούλευση και ειδικότερα οι αρμοδιότητες και η εξουσίες του οργάνου εκπροσώπησης. Το όργανο εκπροσώπησης που ενημερώνεται και γνωμοδοτεί, συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο σχετικά με τις δραστηριότητες της εταιρείας. Τέλος, στο Τμήμα 3 ρυθμίζεται η συμμετοχή. Αν πρόκειται για Ευρωπαϊκή Εταιρεία από μετατροπή, οι κανόνες που ίσχυαν πριν από αυτή εξακολουθούν να ισχύουν και στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία. Στις άλλες περιπτώσεις σύστασης, οι εργαζόμενοι της Ευρωπαϊκής Εταιρείας δικαιούνται να εκλέγουν, να διορίζουν, να προτείνουν ή να απορρίπτουν τον διορισμό ενός αριθμού μελών των οργάνων της Ευρωπαϊκής Εταιρείας ίσου προς το υψηλότερο ποσοστό που εφαρμόζεται στις οικείες συμμετέχουσες εταιρείες πριν από την καταχώριση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής «πριν και μετά», ορίζεται ότι αν καμία από τις εταιρείες αυτές δεν διέπετο από τους κανόνες συμμετοχής πριν από την καταχώριση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας, η τελευταία δεν υποχρεούται να εισάγει ρυθμίσεις στον τομέα της συμμετοχής των

²³ Άρθρο 3 Οδηγίας Τα μέλη της διαπραγματευτικής ομάδας εκλέγονται ή διορίζονται κατ' αναλογία προς τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνται σε έκαστο κράτος μέλος στο οποίο εδρεύουν οι συμμετέχουσες εταιρείες. Η σύνθεση της διαπραγματευτικής ομάδας διαφέρει ανάλογα με τον τρόπο σύστασης της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

²⁴ Άρθρο 3 παρ. 4 Οδηγίας

²⁵ Ως μείωση των δικαιωμάτων συμμετοχής νοείται η αναλογία των μελών των οργάνων της Ευρωπαϊκής Εταιρείας η οποία είναι μικρότερη από την μεγαλύτερη υπάρχουσα αναλογία εντός των συμμετεχουσών εταιρειών.

²⁶ Άρθρο 3 παρ. 4 Οδηγίας

εργαζομένων. Το άρθρο 7 της Οδηγίας ορίζει ότι οι διατάξεις αναφοράς ισχύουν από την ημερομηνία καταχώρησης της Ευρωπαϊκής Εταιρείας στο οικείο μητρώο.

Να σημειωθεί ότι η καταχώρηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας στο μητρώο επιτρέπεται μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις όσον αφορά τη συμμετοχή των εργαζομένων σε αυτή:

- (i) εάν η ειδική διαπραγματευτική ομάδα συνάψει συμφωνία για τον ρόλο των εργαζομένων, ή
- (ii) εάν η ειδική διαπραγματευτική ομάδα αποφασίσει να μη συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις, οπότε και θα ισχύσει το δικαίωμα του κράτους-μέλους στο οποίο έχει την έδρα της η Ευρωπαϊκή Εταιρεία, ή
- (iii) εάν έχει λήξει η εξάμηνη προθεσμία διαπραγματεύσεων, χωρίς να έχουν προχωρήσει σε σύναψη συμφωνίας οπότε και θα ισχύσουν οι διατάξεις αναφοράς του Παραρτήματος της Οδηγίας.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η όλη ρύθμιση σχετικά με τη συμμετοχή των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Εταιρεία είναι ιδιαίτερα περίπλοκη, συνέπεια των πολλών προσπαθειών συμβιβασμού μεταξύ των αντιτιθέμενων απόψεων των κρατών-μελών και των διαφορών που επικρατούν στα εθνικά δίκαια.

Σημαντική συνέπεια των ανωτέρω ρυθμίσεων είναι ότι η σύσταση μιας Ευρωπαϊκής Εταιρείας δεν δύναται να είναι γρήγορη διαδικασία, εφόσον εξαρτάται πλήρως από την πορεία των διαπραγματεύσεων μεταξύ της ειδικής διαπραγματευτικής ομάδας και των οργάνων της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

6. Πρακτικά ζητήματα

6.1 Στατιστικά στοιχεία

Σύμφωνα με το α. 69 του Κανονισμού, η Επιτροπή υποχρεούται εντός πέντε (5) ετών από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση ως προς την εφαρμογή του και προτάσεις για πιθανή τροποποίηση. Η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέθεσε σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες την εκπόνηση μελέτης για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων δεδομένων όσον αφορά την πρακτική εφαρμογή του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Εταιρείας και ζήτησε τη γνώμη των ενδιαφερομένων στο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης²⁷.

Σύμφωνα με την από 17.11.2010 Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού²⁸, έως την 25.06.2010 είχαν καταχωρηθεί στα κράτη-μέλη της ΕΕ και του ΕΟΧ συνολικά 595 ευρωπαϊκές εταιρείες, ενώ, κατά το διάστημα 2004-2008, ο αριθμός των ευρωπαϊκών εταιρειών αυξήθηκε αλματωδώς. Ευρωπαϊκές εταιρείες καταχωρήθηκαν σε 21 από τα 30 κράτη-μέλη της ΕΕ και του ΕΟΧ και περίπου το 70% αυτών στην Τσεχική Δημοκρατία (281) και τη Γερμανία (134). Στη νότια Ευρώπη καταχωρήθηκαν ελάχιστες ευρωπαϊκές εταιρείες, με εξαίρεση μόνο την Κύπρο όπου ιδρύθηκαν 12. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα δεν είχε ιδρυθεί καμία Ευ-

²⁷ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού, Βρυξέλλες 17.11.2010, σελ.3

²⁸ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού, Βρυξέλλες 17.11.2010 σελ.3

ρωπαϊκή Εταιρεία²⁹ έως την προαναφερόμενη ημερομηνία. Διαπιστώθηκε από τη δημόσια διαβούλευση σχετικά με την Ευρωπαϊκή Εταιρεία που ξεκίνησε το Μάρτιο του 2010, ότι το μέγεθος των εθνικών εταιρειών είναι πιθανόν να επηρεάζει την κατανομή των ευρωπαϊκών εταιρειών. Η σύσταση μιας Ευρωπαϊκής Εταιρείας, κυρίως σε χώρες όπου οι περισσότερες εταιρείες είναι μικρομεσαίες, δεν είναι ιδιαίτερα συχνή, καθότι η Ευρωπαϊκή Εταιρεία προβλέπει αρκετά πολύπλοκες διαδικασίες σύστασης καθώς και αυξημένα έξοδα σε σχέση με αυτά που απαιτούνται για τη σύσταση μίας ανώνυμης εταιρείας κατά το εθνικό δίκαιο κράτους-μέλους. Μια άλλη τάση που παρατηρήθηκε είναι ότι σε χώρες που επιτρέπουν μόνο το дуαδικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης υπάρχει μεγαλύτερος αριθμός ευρωπαϊκών εταιρειών απ' ό,τι σε εκείνες που προβλέπουν το μονιστικό σύστημα. Τέλος άξια επισήμανσης είναι και η ύπαρξη πολλών ανενεργών ευρωπαϊκών εταιρειών κυρίως στη Γερμανία και στην Τσεχία, καθώς η πώληση ανενεργών εταιρειών αποτελεί κοινή πρακτική στις χώρες αυτές, για επιχειρηματικούς λόγους.

Υ Προβλήματα/ Ζητήματα προς εξέταση

Ένας από τους πλέον ανασταλτικούς παράγοντες για τη σύσταση ευρωπαϊκών εταιρειών είναι το ιδιαίτερα υψηλό ελάχιστο κεφάλαιο (120.000 ευρώ), αλλά και οι σημαντικές δαπάνες σύστασης που κατά προσέγγιση ξεκινούν από 100.000 ευρώ και μπορούν να φτάσουν έως 2 ή 4 εκατομμύρια ευρώ (δαπάνες για αμοιβή νομικών και φοροτεχνικών συμβούλων, έξοδα μετάφρασης και καταχώρησης κ.α.).³⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα του τεράστιου ύψους των εξόδων αποτελεί η σύσταση της Allianz SE, περίπτωση κατά την οποία οι δαπάνες ανασύστασης σε Ευρωπαϊκή Εταιρεία ανήλθαν σε 95 εκατομμύρια ευρώ.

Ανασταλτικό παράγοντα συνιστά ο ρόλος των εργαζομένων, όπως αναπτύχθηκε αναλυτικά παραπάνω, που συνεπάγεται δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία, ειδικότερα στα κράτη-μέλη όπως η Ελλάδα, η εθνική νομοθεσία των οποίων δεν προβλέπει τη συμμετοχή εργαζομένων.

Η απαραίτητη προϋπόθεση του διασυνοριακού στοιχείου για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας αποτελεί ένα ακόμα εμπόδιο για τη σύσταση εταιρειών τέτοιου τύπου. Ειδικότερα, η απαίτηση ύπαρξης θυγατρικής ή υποκαταστήματος σε άλλο κράτος-μέλος για τουλάχιστον δύο έτη, καθιστούν τον αριθμό εταιρειών που μπορούν να ανασυσταθούν σε Ευρωπαϊκή Εταιρεία ιδιαίτερα χαμηλό. Οι τρόποι ίδρυσης γενικότερα είναι αρκετά περιορισμένοι. Κυρίως το πρόβλημα συνίσταται στην έλλειψη δυνατότητας δημιουργίας Ευρωπαϊκής Εταιρείας ex nihilo, απευθείας από εταιρείες περιορισμένης ευθύνης μέσω διασυνοριακής συγχώνευσης ή μετατροπής, καθώς και την έλλειψη δυνατότητας δημιουργίας Ευρωπαϊκής Εταιρείας με διάσπαση³¹.

Επιπλέον, η πρόβλεψη βάσει της οποίας η καταστατική έδρα και η κεντρική διοίκηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας πρέπει να βρίσκονται στο ίδιο κράτος-μέλος δεν διευκολύνει

²⁹ Στοιχεία σύμφωνα με τον Πίνακα στο Παράρτημα 3 του "Commission staff working document" Accompanying document to the report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of Council Regulation 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European Company, 17.11.20100

³⁰ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού, Βρυξέλλες 17.11.2010, σελ. 5

³¹ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού, Βρυξέλλες 17.11.2010, σελ. 8

και δεν συνιστά κίνητρο για τη σύσταση ευρωπαϊκών εταιρειών. Ο Κανονισμός προβλέπει εκκαθάριση της εταιρείας σε περίπτωση που αυτή η προϋπόθεση δεν τηρείται και η εταιρεία δεν επανορθώσει την κατάσταση είτε εγκαθιστώντας εκ νέου την κεντρική της διοίκηση στο κράτος-μέλος της έδρας είτε μεταφέροντας την καταστατική της έδρα³². Ωστόσο, η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποδεχθεί τον διαχωρισμό της καταστατικής έδρας και της κεντρικής διοίκησης χωρίς συνέπειες στην νομική προσωπικότητα της εταιρείας³³, οπότε θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον οι σχετικές διατάξεις του Κανονισμού χρήζουν αναθεώρησης.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, η αρχή της πραγματικής έδρας είναι δύσκολο να εφαρμοστεί σήμερα, καθώς ο τόπος εγκατάστασης της κεντρικής διοίκησης, δηλαδή ο τόπος στον οποίο λαμβάνονται στρατηγικές αποφάσεις, δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί.

Συνεπώς, η μεταρρύθμιση της πρόβλεψης αυτής περί ταύτισης καταστατικής έδρας και κεντρικής διοίκησης θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερη εναρμόνιση με την ελευθερία εγκατάστασης και θα καθιστούσε την Ευρωπαϊκή Εταιρεία περισσότερο ελκυστική³⁴.

Από τη μία λοιπόν πλευρά, η θεωρία της πραγματικής έδρας φαίνεται ξεπερασμένη και δεν διευκολύνει την επιχειρηματική δράση. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι με την απαίτηση ταύτισης καταστατικής έδρας και κεντρικής διοίκησης, ο Κανονισμός αποφεύγει το βασικό πρόβλημα του «forum shopping» που μπορεί να ανακύψει με τον διαχωρισμό. Οι εταιρείες λοιπόν σε περίπτωση που επιτραπεί ο διαχωρισμός θα μπορούν να επιλέγουν για την καταστατική τους έδρα κράτη-μέλη στα οποία το εθνικό δίκαιο είναι λιγότερο αυστηρό.³⁵

Το παραπάνω ζήτημα του «forum shopping» μεγεθύνεται λόγω της πολύ συχνής παραπομπής του Κανονισμού και της Οδηγίας σε διατάξεις εθνικού δικαίου. Το σύστημα που διαμορφώνεται ιδρύει μια πολύπλοκη ιεραρχία πηγών³⁶, και καθιστά το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Εταιρεία, ιδιαίτερα δυσνόητο. Επίσης, το γεγονός ότι σε αρκετά σημεία οι διατάξεις για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία διέπονται από τα αντί-

³² Άρθρο 64 Κανονισμού

³³ Υποθέσεις Centros (C 212/97), Überseering (C 208/00), Inspire Art (C 167/01) και Cartesio (C 210/06). Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέτασε σε σειρά αποφάσεων, κατά πόσο η θεωρία της πραγματικής έδρας είναι αντίθετη με την ελευθερία εγκατάστασης που προβλέπεται από το κοινοτικό δίκαιο. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η σύσταση και η λειτουργία των νομικών προσώπων, πάντα διέπονται από το εθνικό δίκαιο του κράτους σύστασης, το οποίο μπορεί να θέτει και περιορισμούς στην μεταφορά της έδρας. Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει σε κάποιες περιπτώσεις ότι η αρχή της πραγματικής έδρας μπορεί να θέτει περιορισμούς που παραβιάζουν την ελευθερία εγκατάστασης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στα άρθρα 49 και 54 της ΣΛΕΕ. Στην υπόθεση Überseering κρίθηκε ότι η άρνηση του κράτους μέλους υποδοχής να αναγνωρίσει νομική προσωπικότητα σε εταιρία που έχει μεταφέρει την κεντρική της διοίκηση σε αυτό, ενώ έχει συσταθεί και λειτουργεί νόμιμα με βάση το δίκαιο άλλου κράτους μέλους (κράτος καταστατικής έδρας) συνιστά περιορισμό στην ελευθερία εγκατάστασης.

³⁴ Wolf- George Ringe, "The European Company Statute in the context of freedom of establishment", University of Oxford, legal research paper series, 25/2008

³⁵ Στην Αμερική το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε Delaware effect. Ο όρος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την ελκυστικότητα ενός κράτους που έχει πιο ευνοϊκή νομοθεσία, για νεοϊδρυθείσες εταιρίες.

³⁶ Περάκης, «Ο Κανονισμός 2157/2001 για την Ευρωπαϊκή Εταιρεία – Η αμφίβολη λύση ενός παλιού προβλήματος», ΔΙΕΕ, 5/2003 σελ. 493.

στοιχα εθνικά δίκαια της αφαιρεί σε μεγάλο βαθμό το διεθνικό και υπερεθνικό στοιχείο³⁷, που αποτελούσε κύριο στόχο της ρύθμισης του Κανονισμού αλλά και γενικότερα της υιοθέτησης του εταιρικού μορφώματος της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Οι νεοϊδρυθείσες εταιρείες λοιπόν, μπορούν να εμπλακούν σε ένα είδος «κανονιστικού ανταγωνισμού» (legal arbitrage) με το να εκμεταλλεύονται τη νομοθεσία κρατών-μελών με πιο ευνοϊκές διατάξεις και να συστήνουν εκεί την Ευρωπαϊκή Εταιρεία³⁸. Τη δυνατότητα αυτή μεγεθύνει και η έλλειψη οιασδήποτε αναφοράς στον Κανονισμό σχετικά με τη φορολόγηση της Ευρωπαϊκής Εταιρείας. Συνεπώς και γι' αυτόν τον τομέα γίνεται παραπομπή στο εθνικό δίκαιο, με αποτέλεσμα να επιλέγονται ως χώρες εγκατάστασης, κράτη-μέλη με ευνοϊκές για τις εταιρείες φορολογικές ρυθμίσεις.

7. Επίλογος

Από την ανωτέρω εκτεθεισα ανάλυση συνάγεται ότι η Ευρωπαϊκή Εταιρεία δεν είναι ένα εταιρικό μόρφωμα που είναι εύκολο να συσταθεί, ιδιαίτερα στη χώρα μας όπου κυριαρχούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κυρίως λόγω αυξημένου κόστους. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή της εικόνα την καθιστά ιδιαίτερα ελκυστική, προκειμένου οι επιχειρήσεις να επεκταθούν στις αγορές άλλων κρατών-μελών, χωρίς να χρειάζεται απαραίτητα να ιδρύσουν θυγατρικές ή υποκαταστήματα στις αγορές αυτές και να ενισχύσουν τον διεθνικό τους χαρακτήρα.

Ωστόσο, από τις διατάξεις του Κανονισμού περί σύστασης διαφαίνεται μια ατολμία, κυρίως λόγω της έλλειψης δυνατότητας ίδρυσης Ευρωπαϊκής Εταιρείας *ex nihilo*. Η δυνατότητα αυτή είναι απαραίτητο να προβλεφθεί από τον Κανονισμό, ώστε να καταστεί η Ευρωπαϊκή Εταιρεία μια άμεσα διαθέσιμη εταιρική μορφή για οποιονδήποτε επιθυμεί να προχωρήσει σε σύστασή της.

Από την ανωτέρω ανάλυση του ζητήματος της πραγματικής έδρας προκύπτει ότι ο Κανονισμός θα πρέπει να μεταρρυθμιστεί ώστε να επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ καταστατικής έδρας και κεντρικής διοίκησης. Στην περίπτωση αυτή, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας «forum shopping», οι επιλογές των εταιρειών θα αναδείξουν το πλέον αποτελεσματικό περιβάλλον για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εταιρείας.

Σε περίπτωση που ο Κανονισμός εμμένει στην ταύτιση καταστατικής έδρας και κεντρικής διοίκησης, καθίσταται απαραίτητη η ένταξη σ' αυτόν αναλυτικών διατάξεων περί προστασίας δανειστών, μετόχων μειοψηφίας και εργαζομένων, αλλά και διατάξεων περί εταιρικής διακυβέρνησης, ενιαίας εφαρμογής και οι οποίες δεν θα παραπέμπουν στο εθνικό δίκαιο, ώστε με τον τρόπο αυτό να διασφαλίζεται ένα επίπεδο ελάχιστης προστασίας.

Η δημιουργία του υπερεθνικού εταιρικού μορφώματος της Ευρωπαϊκής Εταιρείας αποτέλεσε αδιαμφισβήτητο ένα βήμα που προωθεί την κινητικότητα των εταιρειών εντός της ΕΕ και του ΕΟΧ. Ειδικά, η δυνατότητα μεταφοράς της έδρας σε άλλο κράτος-μέλος χωρίς συνέπειες στη νομική της προσωπικότητα της δίνει σημαντικό πλεονέκτημα σε σχέση με εταιρείες κρατών-μελών, το εθνικό δίκαιο των οποίων δεν παρέχει αυτή τη δυνατότητα. **▲◆■**

³⁷ J.M Marychurch, "Societas Europaea: Harmonisation or Proliferation of Corporations Law in the European Union" University of Wollongong, Research Online

³⁸ Host Eidenmuller, Andreas Engert, Lars Hornuf, "Incorporating under European Law: The Societas Europaea as a Vehicle for legal arbitrage" Social Science Research Network, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1316430